

(Kofod) siger Dren: Nei, der herskede ved Siden af den ganske andre eiendommelige og fine Retsbegreber, som man har godt af at fremdrage som Mobsætning til vore Overgreb. Naar det ærede Medlem, der egentlig ikke burde forstyrre mig i et Foredrag som dette, kommer med den Slags Bemærkninger, skal jeg sige: Hvad er bedst, enten at frie Mænd tage sig selv til Rette, eller at civilisere Statsordninger begaa, hvad man kalder Justitsmord? Jeg spørger: Hvad er mest civiliseret? Ærede Medlemmer gjøre bedst i ikke at forstyrre mig i min Udvikling, thi ellers bliver Foredraget saa meget længere. Hvad der altsaa fremgaar af et nøie Kjendskab til disse Forhold, er en levende Følelse af, at Folket selv maa sørge for Deltagelse i sin Domsmagt. Er det nu ikke mærkværdigt, at medens hele det mere eller mindre civiliserede Europa har maattet høre sig under Romeraaget med Hensyn til de Efterladenskaber af en forresten meget fint udsjort Retsstilstand, nemlig den romerske, som findes nedlagt i corpus juris, der er samlet af overordentlig dygtige Retslærde, have de Lande, som ere paavirkede fra Norden, holdt sig mere eller mindre udenfor denne Paavirkning? Det skal siges endnu, at i det Land, som vi omtale med Sorg og Bemod, fordi det er taget fra os, dette Land, som vi have maattet afstaa efter en sørgelig Krig, selv dette Land, der grændser op til en fra gammel Tid tydt Provinds, have nogle af den nordiske Lands-Retsføvaner holdt sig gennem Eiderne, hvilket er et godt Tegn ved Siden af, at Sproget har kunnet holde sig. Det Land, som har faaet fra Norden sin vigtigste Paavirkning i Henseende til Retsvæsenet, er Storbritannien, navnlig England. Der hersker ganske vist mange gammeldags Retsføvaner, men der har tillige været en Agtelse for Personen, en Agtelse for at hævde en fri Mands Ret, som ikke findes ret mange andre Steder i Verden, og som er en Arv fra vore Fædre, der have haft Magt til at paatrykke et saa stort Lands Institutioner Nordens Præg. Maa jeg sige til, hvad der ogsaa skulde fremhæves i Stolen, nemlig at, naar Nordboerne, som tilsidst naaede til at faae Romermagten slaaet til Jorden, kom andre Steder hen, var det Første, de gjorde, at nedlægge deres Retsregler, deres Retsføvaner i selvstændige Love overfor de Fremmede. Alt dette er Nordens Værk, og det opfordrer jeg denne Forsamling til at vaage over som en Arv fra Fædrene.

Etterat have gjort denne almindelige Bemærkning om, hvad vi have at vente, og hvilket Maal vore Bestræbelser skulle have, vender jeg mig til dette Lovarbejde, der er forelagt af den høitærede Justitsminister, og jeg skylder den høitærede

Justitsminister at sige, at der er faa af Landets nuværende Retslærde, af hvem man kunde vente et saa fint gjenarbejdet Værk som dette; det gjør ham fra hans Standpunkt al Ære, og det forringes ikke derved, at der har fundet store Forberedelser Sted af andre høitærede Retslærde. Det, at hele dette store, omfattende Materiale er samarbejdet til et Hele, er Noget, som maa i høi Grad paaståses. Jeg maa sige til, at, om den nuværende Justitsminister vil jeg ogsaa sige, at jeg ikke hos ham kunde vente, hvad der let kunde ventes under den nuværende Tilstand, at finde ved den paatænkte Retsordning nogen Bagtanke. Det er vistnok bona fide gennemført saaledes, at det udgjør et Hele for sig. Men dette frembyder da ogsaa den Vanskelighed, at man næsten ikke kan komme til at røre ved et enkelt Punkt, uden at omtrent hele Bygningen vil falde sammen. Jeg vil da sige, at, naar jeg skulde vælge imellem disse Forslag og saa endnu en Tid at beholde den nuværende Retsordning, vilde jeg foretrække det sidste fremfor at tage dette Arbejde, idet jeg ikke finder, at det svarer til den Stilling, Retsvæsenet har have i et ægte konstitutionelt Land. Jeg vil sige til, at Ingen kan andre sig derover, da de konstitutionelle Hovedtanke jo ikke ere blevne gennemførte her i Landet, uagtet vi have haft Friheden i 30 Aar, og man skulde dog tænke, at vi vare politisk myndige, efter at have haft Friheden i 30 Aar. Det er først iaar, vi have haft Valgere, som ere fødte under selve Friheden. Jeg skal da først begynde med en Enkelthet. Naar der nu tales om i dette Forslag at oprette Landsretter, spredte omkring i Landet, kunde det nok siges at være et Skridt tilbage mod den oprindelige Retsstilstand, da Landet havde sine forstjellige Thing; men i en anden Henseende kalder jeg denne Ordning at dele Landet i 6 Landsretskredse, for et stort Tilbagestrid fra Forordningen af 1771. Naar Landet er blevet saa lille, og Kommunikationsmidlerne udvides med hver Dag, hvorfor skulle vi da have Landet delt i saamange Retskredse? Jeg paastaar, at det er en uønskelig Udgift og et Tilbagestrid. Jeg kan i een Henseende være enig med det ærede Medlem for Odense Amts 1ste Valgkreds (Koch), naar han talte om, at det var heldigt, at man kunde appellere med større Frihed fra den ene Domstol til den anden, og han imødegif den Betragtning af Umiddelbarhedslystemet, som ligger i Lovforslaget. Men paa den anden Side kan jeg ikke negte, at der, naar man skal gaa ud fra denne Betragtning af Instantserne, er saavel fra Dommerens som fra Sagsøgerens Side et Haab, der for den Sidstnævntes Vedkommende er dette: Kan jeg ikke faae min Ret i første Instants, skal